

Tjugoåtta år och två månaders straffarbete

Axel Holmström

1907

»Dom i Sandöaffären. Bröderna Ståhl och Sundin dömda till åtta års straffarbete.» På denna rubrik föll mina ögon så snart jag slog upp Socialdemokraten.

Åtta år! Omöjligt, det måste vara tryckfel. Jag började genast bläddra i Svenska Dagbladet och där läser jag: »Anstiftarna dömda till åtta års straffarbete.»

Jag kunde ej läsa hela referatet, tårarna störtade ut ur mina ögon. Det glada humör, som jag dagligen haft under detta halva år, var för den dagen försvunnet.

Från det förgallrade fönstret till den tillbommade dörren gick ajg fram och tillbaka under den mest upprörda och hatfulla stämning.

Om domen blir fastställd i överrätterna - vilket väl knappast är möjligt - ska de tre »anstiftarna» pinas under åtta långa, åtta evighetslånga år i denna pinoinrättning.

De tre första åren ska de sitta i en själsmördande ensamhet, i en liten cell, som innehåller åtskilliga kubikmeter luft mindre än man enligt läkarevetenskapen behöver. I denna lilla cell, vilken de endast få lämna, när de en kort stund få promenera på fånggården, inkommer det så sparsamt med dagsljus, att det under en mulen dag blir så skumt att man ej kan se att skriva.

När de under tre år hunnit övertänka sin »förbrytelse», behöva de ej längre sitta i ensam cell; då få de om dagarna komma in på gemensamhetsverkstäderna. Där få de sällskap med förbrytare av alla slag.

Om man dagligen tager gymnastik och kalla avrivningar samt håller rent i cellen, går det rätt bra att bevara hälsa och hålla humöret uppe under en kortare fängelsetid. Men människor som sitta inburade i åtta år, måste bli både fysiskt och andligt förstörda.

Man kan väl säga att en straffarbetsfånge är så gott som levande begravnen. Han får visserligen emottaga brev, men de få endast beröra fångens och hans anhörigas angelägenheter. Var tredje månad får han skriva ett brev. Hans anhöriga få tala med honom i sex minuter en gång i månaden. Det kan lättare tänkas än beskrivas vilket omänskligt straff en flerårig inspärning på denna gästvänliga Mälare är. Ack, huru många hundra människoliv ha inte ruinerats inom dessa byggnader!

Om bröderna Ståhl och Sundin har jag ingen annan kännedom än dessa jag fått genom rättegångsreferaten. Men jag har fått den uppfattningen att de handlat i bästa avsikt. Att döma av Karlstadsarbetarnas hyllning för dem, tycks denna min uppfattning vara ganska allmän.

När den hänsynslöse sågverksägaren kränkte föreningsrätten, tyckte till och med kapitalisttidningen Sv. Dagbladet att det gick för långt, och fördömde Kempes handlingsätt.

Allmänhetens sympatier voro obestriddigen på de utkastades sida. Deras kamp var i högsta grad rättvis. Kan man då förvåna sig över, att arbetarna i trakten av sågverken blevo förbittrade, när förrädare ur deras egen klass uppträda och hjälpa. Men de tre nu dömda »upprorsanförarna» lägga likväl band på de upprörda känslorna och söka övertala strejkbrytarna att upphöra med judastjänsten. Strejkbrytarna lova att resa hem, men väl komna inom staketet bryta de sitt löfte och göra hänfulla gester åt arbetareskaran som står utanför. Först rycka de brödet ur munnen på sina för rättvisa kämpande klasskamrater, sedan göra de narr och spe åt dem. Skulle inte den mest beskedliga och humana människa bli förbittrad under sådana förhållanden? Och den fredligaste individ hade kanske handlat liksom de nu dömda.

Men nu hette det likväl i det borgerliga lägret, att det var upproriska, våldsamma arbetare som kränkte »arbetets frihet» o. s. v.

Men när någon på en guldkrog blir sittande då punschpatrioterna sjunga kungssången, gör den en sant fosterländsk gärning, som langar en ishink i skallen på den sittande.

Borgarklassen fordrar att proletärerna, tåliga som lamm, ska böja nacken under allt förtryck. Samtidigt begå de själva den ena våldshandlingen värre än den andra, och dess »kulturella» tidningar framhålla ofta våldsamheterna som bevis på den svenska nationella nydaningen.

Vid den under förra veckan i Stockholm pågående sommarkurserna yttrade prof. Gadelius i en föreläsning, enligt referat jag läst, bland annat: »Vår tids kriminalvetenskapsmän diskutera om huruvida en deltagare i t. ex. ett upplopp är tillräknelig för sina handlingar. Frågan är svår, man måste ta hänsyn till suggestion.»

Var och en som deltagit i ett möte eller i en demonstration, blir helt säkert ej förvånad över det citerade. I en större folksamling stiger entusiasmen, man blir inspirerad att begå handlingar, som man kanske ej skulle begått under andra förhållanden. Därför ha myndigheterna i alla tider även varit måna om att hindra folksamlingar.

Men det vore väl för mycket begärt, att domaren i »frihetens stamort på jorden» skulle taga hänsyn till människonaturens väsen. Han slår upp den tjocka »heliga» lagboken och där finner han en föråldrad lagparagraf som säger: att »anförare av uppror och upprorsmän dömdas till fr. o. m. 6 t. o. m. 10 års straffarbete», på ett annat ställe träffar han på en nyare lag, den kom till 1899 - Åkarpslagen - där heter det: den som genom våld eller hot söker förmå en annan till arbetsinställelse, skall straffas med straffarbete i högst två år. Med kall stämna läser han sedan: A. Sundin samt Fritz och Henning Ståhl dömes för anförande av upplopp, för det de genom hot sökt tvinga andra till arbetsnedläggelse och för hot mot polismän att hållas i straffarbete vardera i åtta år.

Det kallas rättvisa i början av det 20:de århundradets Sverige. Vad skola våra efterkommande vid det 20:de århundradets slut kalla sådana domar?

Under fackföreningsrörelsens »revolutionära period» i England 1829-1842 var den utsatt för en hätsk förföljelse från myndigheterna. Men fastän det var så långt tillbaka i tiden, lära de ej ha kunnat dömas till strängare straff än sju års deportation. 1834 dömdes sex personer till detta straff. Men det väckte också sådan förbittring; organisationernas hela maskineri sattes i gång för att få domen upphävd. EN petition undertecknades av över en kvarts million, en protestdemonstration i London räknade mellan 100,000 och 200,000 deltagare. Bland arbetarna insamlades 1,300 pund till de dömda. Denna storartade agitation för de dömdas frigivande hölls i gång, tills återstoden av straffet efterskänktes 1836.

Den svenska över- och medelklassen blir naturligtvis lika litet upprörd över de barbariska klassdomarna vid Sandö som granitbergen i Norrland. Tvärtom togo kanske många av dem ett glädjerus när de läste om domarna.

Sedan de liberala i föl sätte i gång förföljelse mot arbetarerörelsen, har arbetareklassen ju fått det ena slaget i ansiktet efter det andra. Men nu inser väl ändå varje medlem av arbetareorganisationerna, att de med denna blodiga dom gått för långt. Med den upprörda sinnesstämning, som jag förmodar härskar över hela landet, bör det väl vara möjligt att göra mer än knyta näven i byxfickan.

10 kap. 9 par. strafflagen, som de dömda äro straffade efter, är så pass föråldrad att den omöjligt kan överensstämma med vår tids rättsuppfattning. Arbetareorganisationerna, landet runt, borde därför antaga en petition i vilken de fordra att straffen nedsättas. Och sedan sända petitionen till de dömdas försvarsadvokat, så att han kan bifoga dem till klagoskrifterna till överrätterna.

Det bör väl finnas så stort intresse för de dömdas välfärd, att en sådan petition skulle kunna bli antagen av en 75 à 100,000 arbetare. Denna petition kan ju mycket väl behandlas på ordinarie kommun-, fackförenings-

och klubbmöten; bara det ej dröjer för länge. Man har ibland sett vad den allmänna opinionen kunnat uträtta, om vi också ha sett att man struntat i arbetarnas protester och petitioner. Det får likväl ej nu vara något skäl för oss att tiga. Det är vår oavvisliga plikt att säga ifrån, och säga det så det hörs, att vi fordra att domarna bli betydligt mildare.

Kom ihåg tjuguåtta år och två månaders straffarbete.

Helsingborg den 16 juli 1907. *Axel Holmström.*

Kom försent till augustinumret, på grund av fängelseförhållandena.

Det Anarkistiska Biblioteket

Axel Holmström
Tjugoåtta år och två månaders straffarbete
1907

Tidningen Brand #9 1907

sv.anarchistlibraries.net